

DIN ALTE TĂRI PA

ALEXANDRU TOCILESCU

'A-ȚI FACE DATORIA ÎNSEMNA ÎN FAȚA AUTORITĂȚILOR CULTURALE, A NU-ȚI FACE DATORIA'

Între 24 și 26 februarie regizorul Alexandru Tocilescu s-a aflat în București, unde a revăzut spectacolul Hamlet, cu care Teatrul „Bulandra” va întreprinde în curînd un turneu în Anglia.

— *Cu ce sentiment ai revăzut Hamlet-ul și în ce măsură, după schimbările survenite în distribuție, spectacolul continuă să te reprezinte?*

— În general nu-mi face plăcere să-mi revăd spectacolele, pentru că știu că niciodată nu sînt mulțumit de ceea ce văd. Am venit la *Hamlet* cu aceeași strîngere de inimă și care l-aș fi văzut acum doi ani sau la trei zile după premieră. Am fost foarte neplăcut impresionat de faptul că elementul principal al decorului, podeaua de plexiglas negru, care crea întreaga atmosferă și care dădea întregul aer și spațiul spectacolului, lipsea. Am aflat că ea s-a spart pur și simplu și n-au existat bani ca să fie refăcută. Nici acum nu există.

Schimbările în distribuție s-au integrat relativ organic structurii spectacolului.

— *Întrebarea era și în ce măsură continuă să te reprezinte.*

— Mă reprezintă și nu mă reprezintă. Concepția a rămas evident aceeași, dar forma este alta. Deci imaginea lui ca spectacol nu mă reprezintă, dar conținutul lui mă reprezintă.

— *Majoritatea spectacolelor tale, începînd chiar cu *Sinziana* și *Pepelea*, de la I.A.T.C., din 1972, și pînă la acest *Hamlet* creat în 1985, avînd valoare de referință pentru arta spectacolului teatral, fără a uita, tot pe scena de la „Bulandra”, cutremurătoarea montare cu Occisio Gregorii...și Barbul Văcărescu, vînzătorul țării sau tulburătorul dublu spectacol cu *Tartuffe* și *Cabala bigoților*, ori reprezentațiile cu piese de Tudor Popescu, de la Paradis de ocazie, la Teatrul „Ion Vasilescu” la Concurs de frumusețe la Teatrul de Comedie, au fost spectacole profunde și vehement contestatate, pe care le-am numit ale rezistenței și ale demnității teatrale. Cum le privești astăzi, din perspectiva evenimentelor care au avut loc?*

— Cu drag. Ar trebui să adaugi însă, în categoria acestor spectacole, și *Haina cu două fețe* de Stanislav Stratiev, la Giulești, care, pe lângă semnificația lui politică, a însemnat și un moment de unitate a unui juriu la una dintre edițiile Festivalului de teatru contemporan de la Brașov cînd, împotriva tuturor presiunilor făcute, inclusiv de Dinu Săraru, acest spectacol — deși cu o piesă străină și cu o tematică nedorită de oficialități — a reușit să triumfe în fața bulldozerului reprezentat de suporterii teatrului lui Dinu Săraru.

— N-am enumerat întâmplător aceste spectacole. Crezi că teatrul românesc, în ansamblul său, poate chiar mai mult decât alte arte, și-a făcut datoria?

— În foarte mare măsură și cu eforturi și sacrificii mari. A-ți face datoria însemna, în fața autorităților culturale, a nu-ți face datoria.

— Există intenția de a se relua și Concurs de frumusețe la Teatrul de Comedie. Vei putea veni să vezeți și acest spectacol, pentru a-i supraveghea reluarea?

— Nu știu. Atâta vreme cât sînt văzut și tratat ca un străin oarecare, pe care-l privește personal cum se descurcă, nu voi putea să mai vin, întrucît un zbor Frankfurt-București, București-Frankfurt costă cam de 5 ori cît primesc eu pe lună. (Ajutor de șomaj).

— În aceste condiții, ce-ai reușit totuși să montezi în R.F.G., unde te-ai stabilit în urmă cu doi ani, din motive de sănătate?

— Am reușit să fac cu niște studenți actori un spectacol din trei piese scurte de Cehov, studenții fiind ai unei școli pe care o conduce prietena și colega noastră Lucia Doroftei-Moll, ex. Morariu, ex. Măcelaru, viitoare... Am mai ținut, un semestru, și un curs de regie, la aceeași școală din Freiburg.

— Dacă starea sănătății ți-ar permite, ce piesă ai pune în scenă în România, în clipa de față?

— Ce-aș putea pune în scenă în clipa asta în România aș pune și în străinătate. În primul rînd e vorba de piesele nepublicate și ne jucate ale lui Tudor Poneșcu. Pentru că e prietenul meu. Apoi de cele ale lui Sorescu, Solomon și: aș revedea cu un cu totul alt ochi, mult mai proaspăt, piesele lui Mazilu, care de la o zi la alta capătă o din ce în ce mai mare actualitate.

Problema e de a exista aceste piese traduse în limbi de circulație europeană. Oricît ne-ar place și am iubi limba română, ea are o arie relativ restrînsă.

De fapt, ce-mi doresc cel mai mult acum este să pot face cunoscut teatrul românesc și mai ales cel contemporan unui public care nu-și imaginează măcar că în această țară se scriu și piese de teatru. Ei știu că aici sînt oameni foarte săraci, care mîncă „mamaliga“. Datoria noastră este să aprindem o lumină asupra unei culturi care a fost ținută deliberat în întuneric, la propriu și la figurat, după ideea că ceea ce nu cunoști nici nu există.

— Cînd crezi că ai putea reveni ca să lucrezi efectiv un spectacol în țară?

— După doi ani, dacă totul merge bine.

— Spre ce crezi că ar putea să se îndrepte în clipa asta teatrul românesc? Ca repertoriu, ca gen de spectacole, ca posibilități de a atrage din nou publicul la teatru, în condițiile concurenței de azi a televiziunii.

— E o problemă reală și cred că am și un răspuns personal, posibil, la ea. Deși nu sînt genul de regizor experimental, cred că șansa reală pentru recucerirea unui public obsedat de televiziune este dezvoltarea violentă a unei mișcări de avangardă teatrală. Spectacolul de teatru trebuie radicalizat. El trebuie să capete o forță de șoc imaginistic și ideatic pe care montările noastre, menținute în cel mai civilizat stil realist — pe de o parte, agreat de public, dar și, pe de altă parte, impus de fostul Consiliu al culturii — o aveau în mai mică măsură. Un spectacol prea șocant n-ar fi trecut niciodată de viză. Și nici nu a trecut.

— Sau a fost scos imediat.

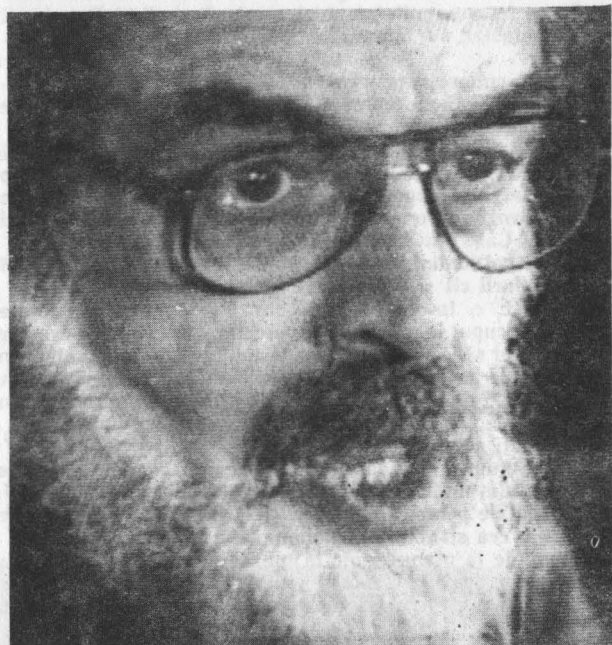
— Vezi Revizorul.

— Iar ca repertoriu?

— În primul rînd trebuie satisfăcută nevoia de informare a publicului care nu știe aproape nimic despre teatrul universal al ultimilor 25 de ani. Tot ceea ce era scris de un autor în viață, deci care trebuia plătit, nu se putea juca. Publicul nostru nu cunoaște în întregime fenomenul teatral al sfîrșitului de veac XX. Nu se pot da recomandări de repertoriu. De la Örkény la Beckett și de la Ionescu la Pinter totul e de jucat în fața publicului care, după mine, asta așteaptă. În nici un caz nu mai trebuie făcute concesii de valoare. Nu se mai poate accepta irosirea unor fonduri și energii umane în scopuri neculturale.

25.II.1990

Convorbire consemnată de
Victor Parhon

DAVID ESRIG

'TOTUL MI-E FAMILIAR, TOTUL E DE REDESCOPERIT!'

— Stimate domnule David Esrig, alături de Liviu Ciulei, Lucian Pintilie și Radu Penciulescu, sînteți unul dintre regizorii care au avut cea mai puternică înriurire asupra teatrului românesc postbelic, contribuind substanțial la configurarea momentului de răscruce al „reteatralizării“ sale. Multe dintre spectacolele dumneavoastră — de la Umbra și Capul de rățoi la Neputul lui Rameau — au jalonat astfel evoluția teatrului românesc în anii '60. Ați format și ați lansat actori, deveniți între timp monștri sacri, ca Marin Moraru și Gheorghe Dinică. Pe de altă parte, ca profesor, aveți merite incontestabile în formarea unor tineri regizori, ajunși azi la maturitate, regizori ce se mindresc cu înalta școală de teatru pe care le-ați oferit-o, revendicîndu-vă ca mentor spiritual. Totuși, după trecerea atîtor ani, 17 la număr, în care teatrul românesc — în ciuda tuturor greutăților și dificultăților prin care a trecut — n-a stat pe loc, credeți că vă mai e acum la fel de familiar sau că va trebui, poate, să-l redescoperiți?

— Și una și alta. Cele cîteva zile petrecute aici, vizitele făcute, întîlnirile cu oameni de teatru, contactele omenești care n-au încetat în toți acești ani, mi-au arătat întîi că multe îmi sînt teribil de familiare: și plăcute și mai puțin plăcute.

E același farmec nemaipomenit al teatrului românesc, care are șarm, domnule!

De ce să nu zicem lucrurilor pe nume? Oamenii au umor, au haz, au fantezie, au și o sîntă neseriozitate care, ce-i drept, merge în cazuri mai speciale pînă la liche-lism, dar, cînd nu ajunge pînă acolo, totul e foarte frumos! Există o vitalitate minunată pe care, mai ales după anii de Germania, o prețuiesc poate în mod deosebit.

În același timp însă sînt și multe aspecte de redescoperit. Nu cunosc decît în parte ce au lucrat creatorii mai tineri, mulți dintre ei elevi de-ai mei. Dar eu i-am cunoscut în stadiul de elevi, de studenți, nu de creatori responsabili. Am fișa de creație a lui Dan Micu, care mi-a fost foarte drag, ca și ale altora — ca Iulian Vișa, care nu mai e acum în țară — dar asta nu-i totul, nu rezolvă problema. Pot bănui doar la mulți dintre ei, pentru că le cunosc caracterul, spre ce ar fi putut să se îndrepte, dar ce-au făcut efectiv cînd au avut răspunderea omenească a profesiei lor n-am de unde să știu. E de redescoperit.